

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 24 luvun 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan rikoslakia muutettavaksi siten, että kotirauhan rikkomiseen voitaisiin syyllistyä myös tekstiviestejä lähettämällä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Rikoslain 24 luvun 1 §:n mukaan kotirauhan rikkomisesta voidaan tuomita muun muassa se, joka rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittelemällä esineitä, soittamalla puheluita tai muulla vastaavalla tavalla. Tällainen muu vastaava tapa voi lakiehdotuksen perustelujen (HE 184/1999 vp) mukaan olla esimerkiksi pitkäaikaisen tai toistuvan ääriään aiheuttaminen tai häiriön tuottaminen voimakkaalla valolla. Lakivaliokunta ei ottanut nimenomaisesti kantaa kotirauhan rikkomisen soveltuvuuteen tekstiviesteillä aiheutettuun häirintään, mutta totesi, etteivät rikoslain 38 luvun 5–7 §:t sovellu tekstiviestihäirintään. Tieto- ja viestintärikoksia koskevan rikoslain 38 luvun säännösten tarkoituksena ei ole suojata kiusalliselta tai ei toivotulta viestinnältä (LaVM 6/2000 vp). Valiokunta piti tässä yhteydessä kuitenkin perusteltuna, että tämän kaltaisen häirinnän merkittävyys selvitetään sopivassa asiayhteydessä ja arvioidaan, onko lainsäädännöllistä suojaa tältä osin tarpeen laajentaa.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa KKO 2008:86 päädyttiin siihen, että tekstiviestien lähettäminen ei täyttänyt kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöä.

Käräjäoikeus ja hovioikeus olivat myös hylänneet syytteen kotirauhan rikkomisesta tekstiviestien lähettämisen osalta. Käräjäoi-

keuden mukaan tekstiviestit eivät kuuluneet kotirauhan suojan piiriin siinäkään tapauksessa, että ne oli otettu vastaan kotirauhan suojaamassa paikassa. Hovioikeus katsoi, että tekstiviestien lähettämistä ei esitöistä ilmenevä tarkoitus, oikeuskirjallisuudessa otettu kanta ja rikosoikeudellinen laillisuusperiaate huomioon ottaen voitu pitää mainitussa lainkohdassa nimenomaisesti mainittuja metelöimistä, esineiden heittämisestä ja puhelujen soittamista vastaavana tekotapana.

Korkein oikeus totesi, että tekstiviestin lähettäminen matkapuhelimesta toiseen tapahtuu samalla tavalla kuin puhelimella soittaminenkin. Tekstiviestistä aiheutuva äänimerkki ei kuitenkaan yleensä ole soittoäänien tapaan toistuva, eikä yksittäisestä äänimerkistä voida olettaa aiheutuvan sellaista meteliä tai vastaavaa häiriötä, jonka estämiseksi kotirauhan rikkomisen säännöksen sanamuodon mukaan on säädetty rangaistavaksi. Tekstiviestin häiritsevyys liittyykin usein enemmän sen vastenmieliseksi koettuun sisältöön kuin sanottuun äänimerkkiin. Tekstiviestien häiritsevän lähettämisen ei ole lakia säädettäessä nähty rinnastuvan kotirauhan rikkomisen muihin tekotapoihin, ja sen on tarkoitettu tuolloin jäävän säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Korkein oikeus totesi myös, että rikoslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin ilmaiseman laillisuusperiaatteen mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellai-

sen teon perusteella, joka tekohetkellä on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Näin ollen rangaistussäännöksen sanamuotoa on epäselvissä tapauksissa tulkittava suppeasti ja syytetyn eduksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisua edeltävänä aikana poliisi oli tutkinut kotirauhan tunnusmerkistön muutoin täyttävää tekstiviestihäirintää kotirauhan rikkomisena. Myös teemaa koskeva oikeuskäytäntö oli epäyhtenäistä. Ainakin alioikeustasolla henkilöitä, jotka ovat häirinneet toista asiattomia tekstiviestejä matkapuhelimeen lähettämällä, oli tuomittu kotirauhan rikkomisesta. Ratkaisun jälkeen poliisi ei ole enää tutkinut tekstiviestihäirintää kotirauhan rikkomisena. Ratkaisu on myös rajoittanut poliisin tiedonsaantioikeutta teyryyksiltä. Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 36 §:n mukaan poliisilla on vaitiolovelvollisuuden estämättä oikeus saada teyryykseltä rikoslain 16 luvun 9 a §:ssä tarkoitetun lähestymiskiellon rikkomisen, 17 luvun 13 §:n 2 kohdassa tarkoitetun ilkivallan tai 24 luvun 1 §:n 2 kohdassa tarkoitetun kotirauhan rikkomisen selvittämiseksi tarvittavia tunnistamistietoja liittymään otetuista yhteyksistä asianomistajan ja sen suostumuksella, jonka hallinnassa liittymä on. Korkeimman oikeuden ratkaisu merkitsi sitä, että poliisilla ei ole todettua tiedonsaantioikeutta tekstiviestihäirinnän osalta.

2 Ehdotetut muutokset

Esituksessa ehdotetaan rikoslakia muutettavaksi siten, että kotirauhan rikkomiseen voitaisiin syyllistyä myös tekstiviestien lähettämällä. Asiattomien tekstiviestien lähettäminen on rinnastettavissa häiritseviin puhelinsoittoihin.

Rankaiseminen edellyttäisi tahallisuutta. Syyksilukemiseen liittyvät tulkintakysymykset voivat nousta esille tilanteissa, joissa on epäselvää missä viestien saaja kulloinkin on. Rankaiseminen edellyttää, kuten matkapuhelimeen soitettaessakin, että tekijä mieltää kohdehenkilön olevan todennäköisesti kotirauhan suojaamassa paikassa.

Kun kyseessä on rikos, joka edellyttää tahallisuutta, on rankaisemisen edellytys se, että tekstiviestin lähettäjä on pitänyt varsin todennäköisenä, että viesti häiritsee kotirauhaa.

Tämä tarkoittaa sitä, että jos viesti lähetetään normaaliin työaikaan henkilölle joka työskentelee tavanomaisen työaikansa mukaisesti, ei viestin lähettäminen olisi rangaistavaa, vaikka viesti olisi häiritsevä ja häiritsemistarkoituksessa lähetetty, mutta vastaanotettiin työpaikalla. Yöaikaankaan lähetetyt tahalliset häirintäviestit eivät olisi rangaistavia, jos vastaanottaja sattuu olemaan vastoin lähettäjän käsitystä kotinsa ulkopuolella. Kotirauhan rikkomisen yritys ei ole rangaistava.

Perinteinen ”lankapuhelin” on kytketty tiettyyn osoitteeseen ja kotipuhelin on säännönmukaisesti kotirauhan piirissä. Sen sijaan tekstiviestejä ei nykyteknologialla voi vastaanottaa muuten kuin matkapuhelimella, joka nimensä mukaisesti on suuren osan aikaa matkalla, eli kodin ja kotirauhan ulkopuolella. Rangaistavia ovat vain kotirauhan piirissä vastaanotetut häiritsevät viestit, mikäli lähettäjä on edellä kuvatusti mieltänyt viestin vastaanottamisen tapahtuvan kotona.

Kun tekstiviestin lähettäjä on kirjoittanut viestin matkapuhelimeen, viestin lähettäminen tapahtuu samaan tapaan kuin puhelun soittaminen valitsemalla vastaanottajan numero. Normaalisti tekstiviestin vastaanottaja saa tiedon viestin saapumisesta yksittäisellä äänimerkillä. Yleensä tekstiviestin äänimerkki ei ole samalla tavalla toistuva kuin puhelinsoitosta tuleva merkkiäni. Usein se on myös hiljaisempi. Tekstiviestin saapumisesta aiheutuva äänihäiriö on lähtökohtaisesti vähäisempi kuin puhelinsoitosta aiheutuva häiriö. Äänimerkin kuulumisesta häirinnän kohteeksi joutuvalle aiheutuva ajatus siitä, että jälleen on tullut ei-toivottu viesti, on kuitenkin omiaan aiheuttamaan tälle samalla tavalla häiriötä kuin vastaamatta jätetty ei-toivottu puhelu. Toisin kuin puhelun kohdalla tekstiviestin vastaanottaja ei myöskään voi estää tai keskeyttää tekstiviestin saapumista. Asiattomien tekstiviestien lähettämistä voidaan perustellusti pitää sellaisena tekona, joka on omiaan häiritsemään toisen kotirauhaa. Näin asianlaita olisi etenkin sellaisessa tapauksessa, jossa tekijän suoranaisena tarkoituksena on toisen kotirauhan häiritseminen lähettämällä tälle asiattomia tekstiviestejä, ja myös sellaisessa tapauksessa, jossa häiritsevät puhelut ja tekstiviestit liittyvät kiinteästi toisiinsa ollen yhtä ja samaa häirintäkäyttäytymistä.

Yksittäisen tekstiviestin lähettäminen ei useinkaan voine ainakaan yksinään täyttää kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöä. Tekstiviestejä on lähetettävä useita. Tarkkoja lukumääriä ei kuitenkaan voida esittää. Kysymyksessä on vastaavankaltainen kokonaisharkinta, joka voimassa olevan lain perusteella on tehtävä puhelinhäirinnän osalta.

Rangaistavuus edellyttää häiritsemistarkoitusta, joka on usein pääteltävissä viestien sisällöstä ja toistuvuudesta.

Kotirauhan rikkomisen perimmäisenä tarkoituksena on turvata tosiasiallista rauhantilaa niissä tiloissa, jotka kuuluvat kotirauhan piiriin. Asiattomien tekstiviestien lähettäminen on puheluihin rinnastuvaa kotirauhan rikkomista. Tämä on sopusoinnussa rangaistussäännöksen tarkoituksen kanssa.

Kriminalisointi ei kata sähköpostihäirintää. Kaikkia häiritseviä yhteydenottoja matkapuhelimiin ei myöskään esitetä rangaistavaksi, vaan suojan kohteena on ainoastaan kotirauhan piiri. Laajemmat muutokset lainsäädäntöön edellyttäisivät kokonaisvaltaista punnintaa yksityisyyteen ja rauhaan liittyvien tekojen moitittavuudesta, eikä sitä voida tehdä kotirauhan rikkomista koskevan pykälän uudistamisen yhteydessä, vaan se edellyttäisi mahdollisesti kokonaan uutta kriminalisointia. Teemaa koskevan sääntelyn perusteellisempi arviointi tullaan tekemään myöhemmin resurssien niin salliessa.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksen taloudelliset vaikutukset olisivat vähäiset ja muodostuisivat lähinnä kotirauhan rikkomista koskevien rikosprosessien lisääntymisen aiheuttamista kustannuksista.

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Soveltamistilanteita oletetaan olevan jonkin verran, mutta rangaistavuuden alan laajentamisesta ei aiheudu kuitenkaan kovin suurta työmäärän lisäystä viranomaisille.

Esityksellä pyritään vähentämään häirintää ja parantamaan häirinnän kohteeksi joutuneen asemaa.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Hallituksen esityksen luonnoksesta pyydettiin lausunto Suomen Asianajajaliitolta, Valtakunnansyyttäjänvirastolta, sisäasianministeriön poliisiosastolta, professori Kimmo Nuotiolta ja Helsingin käräjäoikeudelta. Lausunnot saatiin näiltä kaikilta.

Suomen Asianajajaliitto, Valtakunnansyyttäjänvirasto ja sisäasianministeriön poliisiosasto pitivät esitystä lähtökohtaisesti kannatettava, mutta esittivät eräitä huomautuksia, jotka on otettu tässä esityksessä huomioon.

Professori Kimmo Nuotio ei ottanut nimenomaisesti kantaa siihen, tulisiko tekstiviestihäirintä kieltää. Nuotio korosti, että sama tavoite saavutettaisiin lähestymiskiellosta annetun lain muuttamisella. Helsingin käräjäoikeus puolestaan piti vallitsevaa oikeustilaa lainsäätäjän tarkoitusta vastaavana ja perusteltuna, eikä puoltanut ehdotusta.

Kolmessa lausunnossa esitettiin huomautus, että tekstiviestihäirintään voitaisiin kriminalisointia paremmin puuttua lähestymiskiellon kynnystä laskemalla. Tähän voidaan todeta seuraavaa. Nykyinen laki mahdollistaa lähestymiskiellon määräämisen tekstiviestihäirinnän perusteella, kun myös muut kiellon edellytykset täyttyvät. Toisaalta on huomattava, että lähestymiskiellon hakeminen on käytännössä kohteelle hankalampi prosessi. Puututtaessa häirintään suoran kriminalisoinnin keinoin viranomaiset vievät asiaa eteenpäin uhrin sijasta. Häirinnän kohteelle jää edelleen myös mahdollisuus hakea lähestymiskieltoa. Lähestymiskiellossa on se etu, että se on voimassa tietyn ajan, yleensä yhden vuoden. Tänä aikana lähes kaikki yhteydenpito on kiellettyä.

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rikoslain 24 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 24 luvun 1 §, sellaisena
kuin se on laissa 531/2000, seuraavasti:

24 luku

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta

1 §

Kotirauhan rikkominen

Joka oikeudettomasti

1) tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen kotirauhan suojaamaan paikkaan taikka kätkeytyy tai jää sellaiseen paikkaan taikka

2) rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittämällä esineitä, soittamalla puheluita, lähettämällä tekstiviestejä tai muulla vastaavalla tavalla,

on tuomittava *kotirauhan rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 29 päivänä tammikuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

1.

Laki

rikoslain 24 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 24 luvun 1 §, sellaisena
kuin se on laissa 531/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 luku

24 luku

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta

1 §

1 §

Kotirauhan rikkominen

Kotirauhan rikkominen

Joka oikeudettomasti

1) tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen kotirauhan suojaamaan paikkaan taikka kätkeytyy tai jää sellaiseen paikkaan taikka

2) rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittämällä esineitä, soittamalla puheluita tai muulla vastaavalla tavalla,

on tuomittava *kotirauhan rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka oikeudettomasti

1) tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen kotirauhan suojaamaan paikkaan taikka kätkeytyy tai jää sellaiseen paikkaan taikka

2) rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittämällä esineitä, soittamalla puheluita, *lähettämällä tekstiviestejä* tai muulla vastaavalla tavalla,

on tuomittava *kotirauhan rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.